

KOORDINAATTORI KRIISIPELLOSSA

Suomalaisten kansalaisjärjestöjen siviilikriisinhallintatyötä
käsittelevän kyselyn loppuraportti 2001
Laatinut Aaro Toivonen

Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto KATU

SISÄLLYS

JOHDANTO

1 SIVIILIKRIISINHALLINNAN KÄSITTEESTÄ

- 1.1 Kriisi
- 1.2 Toimijoista
- 1.3 Aikajänne
- 1.4 Siviilikriisinhallinta - uudelleen keksitty pyörä?

2 KYSELYN SUORITUS

- 2.1 Kyselyn tarkoitus
- 2.2 Osallistujat
- 2.3 Vastanneet
- 2.4 Käsittekummajainen siviilikriisinhallinta

3 JÄRJESTÖJEN LUONNE

- 3.1 Toiminta kotimaassa
- 3.2 Kansainvälinen toiminta
- 3.3 Kriisialueilla toimiva palkattu henkilökunta

4 KANSALAI SJÄRJESTÖJEN ROOLI SIVIILIKRIISINHALLINNASSA

- 4.1 Toiminta ennen kriisiä (ehkäisevä toiminta)
- 4.2 Toiminta kriisin akuutissa vaiheessa
- 4.3 Kriisin jälkihoito
- 4.4 Toiminnan vaikeuksista ja puutteista
 - 4.4.1 *Kotimaassa*
 - 4.4.2 *Kentällä*

5 SIVIILIKRIISINHALLINNAN KEHITTÄMINEN

- 5.1 Yhteistyön muoto
- 5.2 Koulutus ja sen tarve
- 5.3 Tukitarpeet

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

LIITE 1 HAHMOTELMAA SIVIILIVALMIUSKESKUKSELLE

LIITE 2 JÄRJESTÖKUVAUKSET

LIITE 3 KYSELY KANSALAI SJÄRJESTÖILLE

JOHDANTO

Siviilikriisinhallinta nousi terminä ja myös sisältönä laajempaan keskusteluun Suomen ja Ruotsin ulkoministereiden tehtyä aloitteen EU:n siviilikriisinhallinnan kehittämiseksi 1990-luvun lopulla. Tällä hetkellä etenkin Suomessa tuntuu vallitsevan laaja näkemys siitä, että kehitettäessä kriisinhallintaa tulee siviilipuolen toimet huomioida yhtäläillä sotilaallisten toimien rinnalla.

Epäselvyyttä kuitenkin tuntuu vallitsevan siitä, mitä siviilikriisinhallinnalla tarkoitetaan ja keitä nämä "siviilit" ovat. Euroopan unionin siviilikriisinhallinnan kehittäminen keskittyy tällä hetkellä poliisiin ja pelastustoimeen sekä oikeusvaltioon ja siviilihallintoon.

Kansalaisjärjestöpuolella vallitsee suhteellisen laaja näkemys siitä, että kansalaisjärjestöjen toiminta kriisialueilla on myös osa siviilikriisinhallintaa. Järjestöt usein työskentelevät paikallisten, kriisistä kärsivien ihmisten kanssa, joiden täytyy elää alueella senkin jälkeen, kun sotilaat, avustustyöntekijät ja muut "siviilikriisinhallitsijat" poistuvat alueelta. Kansalaisjärjestöt pyrkivät yhteistyössä paikallisten ihmisten kanssa rakentamaan hyvän elämän edellytyksiä kaikille: turvaamaan hengissä säilymistä, rakentamaan terveydenhuoltoa, koulutusjärjestelmiä ja sosiaaliverkostoja, kehittämään osallistumista ja demokratiaa sekä valvomaan ihmisoikeuksien ja tasa-arvon toteutumista. Tällä työllä usein ehkäistään kriisien uudelleensyttymistä.

Kansalaisten turvallisuusneuvoston KATUn puheenjohtaja, kansanedustaja Sirpa Pietikäinen määritteli siviilikriisinhallintaa seuraavalla tavalla KATUn ja ulkoministeriön seminaarissa syksyllä 2000: "Se miten me näemme edessämme olevat uhkakuvat, määrittelee sen, miten niiden torjumiseen varustaudumme. Jos uskomme vieraan valtion armeijan pyrkivän valtaamaan alueitamme, vahvistamme omaa armeijaamme, mutta jos näemme ihmisten eriarvoisuuden, turvattomuuden, ympäristön tilan heikkenemisen ja demokratian vajeen nostattavan ääri liikkeitä valtioidemme ulko- tai sisäpuolella, toimimme toisella tavalla oman turvallisuutemme takaamiseksi. Näen ensiksi mainitun esimerkin tosiasiallisesti johtavan edelleenkin pitkälti eurooppalaista turvallisuuspoliittista ajattelua ja jälkimmäisen taas kuvaavan paremmin elävän elämän turvallisuusuhkia.

Tästä jännitteestä johtuu myös siviilikriisinhallinnan käsitteen sisällön muotoutumisen vaikeus. Toisille, jotka ovat valtavirrassa, se on alakäsitemalli, pieni kapea siivu sotilaallisen kriisinhallinnan alla. Sillä on rajallinen tehtävä auttaa kriisin keskellä tai sen jälkeen poliisin tai palo- ja pelastustoimen keinoin. Joillekin muille siviilikriisinhallinta kattaa käsitteenä melkein koko hyvän elämän edellytysten rakentamisen, kaikki politiikan sektorit ja siten myös jatkuvan toiminnan väkivaltaisten konfliktien syiden poistamiseksi ja sellaisen yhteiskunnan rakentamiseksi konfliktin jälkeen, jossa väkivallaton yhteisö voisi rakentua jokaisen kansalaisen osallisuuden ja inhimillisen turvallisuuden kautta. Tässä ajattelussa sotilaallinen konfliktien ratkominen näyttää vain konfliktin eston alakäsitemallina, pienenä murto-osana, viimeisenä hätäkeinona."

KATU toimii kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkostona. Konfliktinehkäisy on osa siviilikriisinhallintaa ja KATU onkin ryhtynyt kehittämään kansalaisjärjestöjen yhteistyötä myös siviilikriisinhallinnan alalla. KATUssa toimii siviilikriisinhallintatyöryhmä, joka pyrkii selvittämään mitä tällä hetkellä jo tehdään, mitä jatkossa voitaisiin tehdä ja miten yhteistyötä niin järjestöjen välillä kuin järjestöjen ja julkishallinnon välillä voitaisiin kehittää.

KATUlla on toimiva yhteistyösuhde ulkoministeriön kanssa. Syksyllä 2000 KATU ja ulkoministeriö järjestivät yhteisen seminaarin teemalla "Siviilikriisinhallinta ja kansalaisjärjestöt ". Nyt julkaistu raportti suomalaisten kansalaisjärjestöjen siviilikriisinhallintatyöstä on niinkään toteutettu KATUn ja ulkoministeriön yhteishankkeena.

Yhteistyötä järjestöjen ja eri viranomaisten välillä on syytä kehittää jatkossa. Raportti nostaa esiin ajatuksen säännöllisen siviilikriisinhallinnan keskustelufoorumien perustamisesta kansalaisjärjestöjen ja julkishallinnon välille.

Raportin lopussa esitetään hahmotelmaa siviilivalmiuskeskuksen perustamiseksi, joka toimisi valtionhallinnon eri toimialojen leikkauspisteessä sekä toisaalta julkishallinnon ja kansalaisjärjestöjen yhteistyöelimenä, tutkimuslaitoksena sekä koulutusta antavana elimenä. Tällä voitaisiin vastata siviilikriisinhallintaa vaivaavaan toiminnan pirstaleisuuteen, koordinoitumattomuuteen sekä omistajuuden puutteeseen

Tämä raportti perustuu KATUn kansalaisjärjestöille lähettämään kyselyyn. Kyselyyn vastasi 18 järjestöä 51:stä. Tästä suhteellisen pienestä vastaajamäärästä huolimatta vastanneiden järjestöjen edustavuus ja järjestöjen eri alojen kattavuus mahdollisti kyselyn tekijöille pitkällekin menevien johtopäätösten laatimisen järjestöjen toiminnasta. Raportin on tehnyt tutkija, VTM Aaro Toivonen.

Toivottavasti tämä raportti auttaa lukijoitaan hahmottamaan entistä paremmin siviilikriisinhallinnan verrattain sekavaa kenttää ja tutustuttaa järjestöjen tekemään työhön sekä antaa pohjaa siviilikriisinhallinnan kehittämiseksi kaikkien osapuolten tarpeet ja toiveet huomioiden yhteistyötä lisäten.

Huhtikuussa 2001

Anne Palm
Pääsihteeri
Kansalaisten turvallisuusneuvosto KATU

1 SIVIILIKRIISINHALLINNAN KÄSITTEESTÄ

Siviilikriisinhallinnan käsite on toistuvasti käytetty, mutta toistaiseksi vielä varsin jäsentymätön. Se muodostuu itse asiassa kolmesta termistä: siviili, kriisi ja hallinta. Termi siviili viittaa ensinnäkin siihen, että siviilikriisinhallinta on luonteeltaan siviiliorganisaatioiden aseetonta toimintaa erotukseksi asevoimien harjoittamalle rauhanturva-, rauhaanpakottamis- ja kriisinhallintatoiminnalle konfliktialueilla. Se on käsitteellinen siviilipuolen vastapari sotilaallisen kriisinhallinnan käsitteelle – eräänlainen laajaan turvallisuuskäsitykseen perustuva tulkinta kriisinhallinnalle eli kriisinhallinnan käsitteen alakäsite.

1.1 Kriisi

Käsitteellä kriisi viitataan tilanteeseen, jota erityisesti kriisipäätöksentekoa käsittelevässä tieteellisessä kirjallisuudessa määritellään seuraavasti. Kriisi on mm. Paul 't Hartin ja Eric Sternin mukaan tilanne, jossa *toimijat kokevat*, että:

1. Jotkin tärkeät arvot ovat uhattuina;
2. Toiminnalle (päätöksenteolle) on aikapaine sekä
3. Joudutaan toimimaan (tekemään päätöksiä) epävarman tai puutteellisen tiedon varassa.

Kriisin käsite ei siis ole luonteeltaan objektiivinen käsite vaan perustuu toimijoiden tulkintaan tilanteesta. Kriisit konstruoidaan eli luodaan. Tilanne saattaa olla toiselle toimijalle kriisi, kun taas toiselle tilanne ei näyttäydy kriisinä vaan saattaa olla jopa toivottu asiointila. Lisäksi saattaa olla niin, että joillakin toimijoilla on poliittisia uskonnollisia tai taloudellisia motiiveja tietyn tilanteen tulkitsemiseksi kriisiksi. Lisäksi tulee muistaa, että kriisit ovat myös historiallisesti ja kulttuurillisesti suhteellisia. Tietty tilanne tietyssä paikassa tiettyyn aikaan ei välttämättä ole kriisi toisessa paikassa samaan aikaan. Aika ja paikka vaikuttavat siis keskeisesti tilannetulkintoihimme ja arvoiksiimme tilanteen kriisiluonteesta. Malliesimerkki aikasidonmaisesta kriisistä oli vuosituhaten vaihteen Y2K ongelma, jota tuskin voidaan enää kutsua kriisiksi.

1.2 Toimijoista

Kriiseistä ja niiden siviililuonteisesta hallinnasta keskusteltaessa tulisikin aina esittää kysymys: kenen siviilikriisinhallinta? Syy kysymykseen on se, että siviilikriisinhallinta näyttäytyy tai se tulkitaan eri tavoin riippuen toimijasta eli tulkitsijasta. Valtion siviiliviranomaisille siviilikriisinhallintaan liittyvät tehtävät näyttäytyvät lähinnä palo-, poliisi ja pelastusalojen toimintana. Asevoimien tarkastelukulmasta katsottuna siviilikriisinhallinta näyttäytyy lähinnä aseellisen kriisinhallinta- tai rauhanturvatoiminnan tukitoimina tai siviilikomponenttina. Tällöin sotilaskielenkäytössä puhutaan CIMIC -toiminnasta¹ eli siviili- ja sotilastoiminnan yhteistyöstä.

¹ CIMIC=Civil Military Cooperation

Kriisien hallinnan mahdollisuudesta vallitsee hieman erilainen käsitys julkishallinnon ja kansalaisjärjestökentän piirissä. Eroa ei tule liioitella, mutta näkökulmaeron ohittaminen antaisi puutteellisen kuvan tilanteesta. Suomalaisen julkishallinnon piirissä käydyssä keskustelussa keskitytään pitkälti tilanteisiin, joissa kriisi on jo akuutti ja kriisin kaikki kolme tunnuspiirrettä ovat jo selvästi identifioitavissa. Tällöin siviilikriisinhallinnalla tarkoitetaan toimia, joilla pyritään rajoittamaan uhkaa, joka kohdistuu tärkeiksi koettuihin arvoihin (vrt. esim. poliisi, palolaitos) tai toisaalta pelastamaan näitä arvoja uhkatilanteessa (vrt. palo- ja pelastustoiminta). Voitaisiin puhua menetysten minimointiin tähtäävästä toiminnasta, mikä voitaisiin kääntää englanniksi *loss containment* tai *damage containment*.

Kansalaisjärjestökentässä siviilikriisinhallinta ymmärretään mahdollisesti hieman laajemmin kuin julkishallinnon piirissä. Kun julkishallinnon piirissä keskitytään ennen muuta poliisi-, palo- ja pelastustoimintaan, kansalaisjärjestökentässä siviilikriisinhallinnalla käsitetään myös konfliktinehkäisytoiminta siviilikriisinhallinnaksi. Konfliktin ehkäisytoiminnassa nousevat tällöin esiin ihmisoikeus-, demokratisoitumis- ja sosiaalisekonomiseen kehitykseen liittyvät asiat. Näin olen kehitysyhteistyö on varsin lähellä siviilikriisinhallintatoimintaa.

Siviilikriisinhallintaa tapahtuu siis myös *ennen* kriisin muodostumista. Tosin myös kansalaisjärjestökentän sisällä toiminta jakautuu toiminnallisesti monille eri aloille sekä kriisin eri vaiheisiin. Siinä missä toinen kansalaisjärjestö keskittyy katastrofiapuun kriisin akuuteimmassa vaiheessa, toinen saattaa keskittyä ihmisoikeuskysymysten tarkkailuun. On selvää, että tällaisen funktionaalinen erottelu tulee aina pitää mielessä eri toimijoiden käsityksiä siviilikriisinhallinnan käsitteen sisällöstä pohdittaessa.

1.3 Siviilikriisinhallinnan aikajänne

Samoin kuin toimijoiden toiminnallisessa erittelyssä, tulisi tarkkuutta noudattaa myös kriisin aikajänneen hahmottamisessa. Voidaankin todeta, että konfliktien tai kriisien ehkäisytyön vaatimukset ovat koko lailla toiset kuin aktiivisen kriisin tai konfliktin siviilikriisinhallintatoiminnalle aiheuttamat vaatimukset. Sama koskee myös kriisien jälkihoitoa ja tilanteen normalisoitumiseen tarvittavia toimia. Jokaisella organisaatiolla, oli se sitten julkishallinnollinen tai kansalaisjärjestötoimintaan perustuva organisaatio, on tehtävänsä aikajaksumon eri vaiheissa.

Siviilikriisinhallintaa on kyselyssä vastanneissa järjestöissä hahmoteltu esimerkiksi viisivaiheisen mallin kautta. Tämän aikajaksumon vaiheet muodostuvat I konfliktista, II konfliktin kärjistymisestä, III kriisistä, IV kriisin laukeamisesta sekä V jälkihoitosta. Tässä mallissa todetaan, että vaiheissa I-II tapahtuva toiminta ovat konfliktin ehkäisyä ja "varsinainen kriisinhallinta" tapahtuu vaiheissa II-IV. Vaiheessa V tapahtuvaa toimintaa käsitellään konfliktin jälkihoitona, jottei tilanne kärjisty jälleen.

Siviilikriisinhallinta voitaisiin yllä esitettyä laajemmin määritellä sisältämään kaikki kriisin vaiheet sisältäväksi toimenpiteiden kokonaisuudeksi. Tällöin siviilikriisinhallinta voitaisiin määritellä siten, että

Siviilikriisinhallinta on niiden siviililuonteisten resurssien ja toimintojen kokonaisuus, joilla siviilitoimijat pyrkivät

- (1) ehkäisemään kriisejä;*
- (2) rajoittamaan kriisin aiheuttamia menetyksiä ja*
- (3) korjaamaan kriisin aiheuttamia vahinkoja.*

1.4 Siviilikriisinhallinta – uudelleen keksitty pyörä?

Siviilikriisinhallinnan käsite on uudelleen keksitty pyörä, sillä suuri osa toiminnasta, jota nyt kutsutaan siviilikriisinhallinnaksi, on toimintaa, jota on harjoitettu jo useiden kymmenien jollei jopa satojen vuosien ajan. On luotu kattokäsite aseettomille siviilitoimenpiteille, joilla erilaisissa kriisi- ja konfliktitilanteissa uhattuina olevia arvoja pyritään pelastamaan tai näihin kohdistuvan uhkan määrää pyritään vähentämään. Samoin kuin luotettavan tiedon tuottamisella voidaan pyrkiä epävarmuuden ilmapiirin hälventämiseen ja näin ollen vähentämään kriisin ilmapiirin syntymistä. Tutkimuslaitoksilla ja medialla on tässä siviilikriisinhallintatehtävässä aivan keskeinen tehtävä ja myös vastuu.

Siviilikriisinhallintaan liittyvä käsitteellinen epäselvyys kävi kyselyn vastauksissa hyvin selväksi, sillä jotkut kansalaisjärjestöt kokivat siviilikriisinhallinnan käsitteen hyvin vieraaksi kuvaamaan omaa toimintaansa. Siviilikriisinhallinnasta käytävää keskustelua onkin häirinnyt se, että kriisinhallinnan termi oli alkuaan voimakkaasti sotilaalliseen keskusteluperinteeseen ja myös aseellisiin keinoihin keskittyvää. Kriisinhallinnan käsite periytyy kylmän sodan aikakaudelta, jolloin Yhdysvaltojen joustavan vastaiskun opin osaksi omaksuttiin kriisinhallinnan (crisis management) käsite. Sillä kuvattiin niitä sotilaallisia toimenpiteitä, joilla paikallinen konflikti ratkaistaisiin, joutumatta ydinasein käytävään suurvaltojen väliseen ydinsotaan. Tarkoitus oli siis rajoittaa konflikti ja näin estää sen eskaloituminen käyttämällä kulloinkin vain tilanteen vaatimaa taisteluvoimaa.

Näin ollen onkin esitetty näkemyksiä, joiden mukaan kriisinhallinnan käsite on NATO:n ja EU:n piirissä uudelleen käyttöön otettu peiteilmaus sodankäynnille kylmän sodan jälkeisessä maailmassa. Siviilikriisinhallinnan käsitteeseen kriittisesti suhtautuvien näkemysten mukaan NATO:n ja EU:n jäsenmaat eivät poliittisista ja mielikuvasyistä tahdo leimautua sotiviksi valtioiksi. Näin ollen käyttöön on otettu poliittisista syistä soveliaan sekava kriisinhallinnan käsite. Ei siis ole ihme, että osassa kansalaisjärjestöjä kriisinhallinnan termi on koettu vieraaksi kuvaamaan niiden harjoittamaa toimintaa. Tämä ei liene kuitenkaan riittävä peruste siviilikriisinhallinnan käsitteen hylkäämiselle.

Kriisinhallintaan liittyvän siviilitoiminnan tarpeellisuus on noussut laajalti esiin 1990-luvulla esiintyneiden valtioiden hajoamisprosessien sekä erityisesti Balkanin tilanteen myötä. Siviilikriisinhallinnan merkitys on korostunut tilanteessa, jossa aseellisen konfliktin jälkeen yhteiskunta elää murros- tai siirtymäkautta siirryttäessä sotilashallinnosta kohti valtion siviilirakenteiden uudelleenmuodostamista sekä siviiliyhteiskunnan toimintojen vahvistamisesta. Saatujen kokemusten myötä on havaittu, että sotilasorganisaatio ei ole paras eikä kykeneväkään tehtävään, joka ei sille kuulu.

Yhteiskunnan siviilitehtäviä tarvitaan hoitamaan siviilivirkamiehiä ja siviiliyhteiskunnan moniin tehtäviin tarvitaan siviiliammattilaisia. Malliesimerkki tämänkaltaisesta tilanteesta on Kosovo, jossa aseellisen konfliktin jälkeen ollaan siirtymässä siviilihallinnon suuntaan ja jossa samanaikaisesti rakennetaan sekä hallinnollisia rakenteita että kansalaisyhteiskunnan rakenteita, jotka sodan aikana haurastuivat ja uhkasivat kadota kokonaan.

2 KYSELYN SUORITUS

2.1 Kyselyn tarkoitus

Käsillä olevalla kyselyllä on neljä pääasiallista tarkoitusta. Ensinnäkin, kyselyllä on tarkoitus kartoittaa suomalaisen siviilikriisinhallintatyötä tekevän kansalaisjärjestökentän resursseja. Toiseksi, tarkoituksena on myös hahmottaa niiden toimintamuotoja eli vastata kysymykseen ”kuka tekee mitä?” Kolmanneksi, kyselyllä on tarkoitus edistää myös suomalaisen kansalaisjärjestökentän yhteistyötä lisäämällä tietoa eri kansalaisjärjestöjen toimintamuuodoista sekä niiden resursseista. Lisäksi kyselyn tarkoituksena on myös luoda kuva kansalaisjärjestökentän piirissä tehtävästä siviilikriisinhallintatyöstä viranomaisten suuntaan sekä hahmottaa mahdollisia kehitystarpeita ja yhteistyömuotoja.

Tarve kyseisen kyselyn suorittamiseksi on noussut yhtäältä kansalaisjärjestökentän piiristä sekä toisaalta siviilikriisinhallintatyötä tekevien viranomaisten piiristä. Taustajatuksena kansalaisjärjestökentän piirissä on ollut tarve saada tietoa kansalaisjärjestöjen toimintamuuodoista ja resursseista oman toimintansa tehostamiseksi. Tieto järjestöjen resursseista ja toiminnasta on vähimmäisvaatimus uusien yhteistyömahdollisuuksien kehittämiseksi ja mahdollisten synergiaetujen saamiseksi.

Siviilikriisinhallintatyötä tekevien viranomaistahojen keskuudessa tämänkaltaisen kyselyn suorittamista on pidetty tärkeänä yhä jäsentyneemmän kuvan saamiseksi kansalaisjärjestökentän toiminnasta ja kehitystarpeista. Onhan 1990-lopun konflikteissa käynyt varsin selväksi siviilikriisinhallintatoimenpiteiden tarpeellisuus sotilaallisten kriisinhallintatoimien ohella. Samalla on myös käynyt hyvin selväksi kansalaisjärjestöjen tekemän siviilikriisinhallintatyön suuri arvo, mutta myös niiden rajoitteet kriisialueiden toimijoina. Tarve kansalaisjärjestökentän sekä viranomaistahojen yhä paremmin koordinoituun yhteistyöhön on korostunut. Erityisesti Kosovon kriisin jälkihoito on nostanut esiin siviilikriisinhallintatoimien tärkeyden siirryttäessä pois akuutin aseellisen konfliktin värittämästä poikkeustilahallinnon piiristä kohti siviilihallintoon perustuvaa hallintoa.

Koordinoidumpaa toimintaa kansalaisjärjestökentän piirissä on huomattavan vaikea kehittää, jos kokonaiskuvaa järjestökentän toiminnasta ei ole kansalaisjärjestöillä itsellään, saati sitten siviilikriisinhallintatyötä tekevillä viranomaistahoilla. Tämä kysely

ei ole viimeinen sana siviilikriisinhallintatyötä tekevien kansalaisjärjestöjen ja samaa työtä tekevien viranomaisten kesken vaan tarkoituksena on lisätä näiden välistä vuoropuhelua sekä uusien ideoiden luomiseksi että jo olemassa olevien yhteistoimintamuotojen tehostamiseksi.

2.2 Kyselyyn osallistuneet järjestöt

Kysely suoritettiin marraskuun 2000 ja maaliskuun 2001 välisenä aikana siten, että Kansalaisten turvallisuusneuvosto KATU lähetti toiminnassaan mukana oleville järjestöille kyselyn ja toivoi vastausten saapuvan KATUun 8.12.2000 mennessä. Kysely lähetettiin yhteensä 51:lle järjestölle, joihin kuului sekä varsin suuri joukko kansalaisjärjestöjä että muutama tutkimuslaitos, jotka suorittavat siviilikriisinhallintaan liittyvää tutkimusta. Kysely lähetettiin seuraaville järjestöille ja tutkimuslaitoksille:

Allianssi, Amnesty International (Suomen osasto), Arabikansojen ystävyysseura, Ensikäsi, FIDIDA (vammaisjärjestöjen yhteisyö), Helsinki International Federation (Suomen komitea), Ihmisoikeusliitto, Invalidiliitto, Kansainvälinen solidaarisuussäätiö, Kehitysyhteistyön palvelukeskus, Kirkon ulkomaanapu, Lastensuojelun keskusliitto, Luonto-Liitto, Lääkärin sosiaalinen vastuu, Maan ystävät, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Marttaliitto, Näkövammaisten keskusliitto, Opetusalan ammattijärjestö, Pakolaisneuvonta, PAND-Taiteilijat rauhan puolesta, Pelastakaa lapset, Rauhankasvatusinstituutti, Rauhanliitto, Sadankomitea, Settlementtinuorten liitto, STETE, Suomen 4H-liitto, Suomen ammattijärjestöjen solidaarisuuskeskus SASK, Suomen evankelis-luterilainen kansanlähetys, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen lähetysseura, Suomen mielenterveysseura, Suomen pakolaisapu, Suomen punainen risti, Suomen rauhanpuolustajat, Suomen Sinibarettiliitto, Suomen Unicef-yhdistys, Suomen UNIFEM, Suomen vapaa ulkolähetys, Suomen World Vision, Suomen YK-liitto, Suomen ylioppilaskuntien liitto, Suomi-Venäjä -seura, Taksvärkki, Tampereen rauhan- ja konfliktitutkimuslaitos, Työväen akatemia, Ulkopoliittinen instituutti, Viittakiven tuki, Väestöliitto, Ympäristö ja kehitys.

2.3 Kyselyyn vastanneet

Kyselyyn vastasi 18 järjestöä: Amnesty International (Suomen osasto), Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa, Kirkon ulkomaanapu, Luonto-Liitto ry, Näkövammaisten keskusliitto ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Pelastakaa lapset ry, Rauhan- ja konfliktitutkimuskeskus (TAPRI), Rauhanliitto, Sadankomitea, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus (SASK) ry, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry, Suomen Sinibarettiliitto, Suomen toimikunta Euroopan turvallisuuden edistämiseksi (STETE), Suomen YK-liitto, Taksvärkki ry, Ulkopoliittinen instituutti sekä Väestöliitto ry.

Kyselyn otos on jokseenkin rajoitettu eikä näin ollen edusta aivan kattavasti suomalaisen kansalaisjärjestökentän näkemyksiä siviilikriisinhallinnan tämänhetkisestä tilasta ja kehitystarpeista. Otos on kuitenkin sen verran kattava, että se mahdollistaa joidenkin laajempien aihepiirien identifioinnin. Tietyt aihepiirit toistuvat vastanneiden järjestöjen

näkemyksissä siviilikriisinhallintatoiminnasta. Seuraava tarkastelu keskittyykin ainoastaan vastanneiden järjestöjen näkemyksiin.

2.4 Siviilikriisinhallinnan käsittekkumajainen

On varsin yllättävää, että kyselyyn vastanneiden järjestöjen määrä on muodostunut näinkin suppeaksi. Syitä vastaamattomuuteen on varmasti monia, joista toiset kohdistuvat siviilikriisinhallintatyöhön, toisten kohdistuessa itse kyselyyn.

Itse kyselyyn kohdistuvista selityksistä yksi saattaa olla se, että kysely ei ole tavoittanut oikeita henkilöitä järjestöjen sisällä tai järjestössä oikea henkilö on saanut kyselyn tarkoituksenaan palauttaa kysely, mutta kaavake on hautautunut jokapäiväisten rutiinien alle ja maannut siellä yli viimeisen palautuspäivän. Saattaa myös olla, että kysely avoimine kysymyksineen on ollut sisällöltään liian kunnianhimoisen ja aikaa vievää, mikä on johtanut vastaamattomuuteen. Yllä vain muutamia mahdollisia toimistorutiineihin perustuvia syitä vastaamattomuudelle.

Vastaamattomuus saattaa kuitenkin implikoida huomattavasti mielenkiintoisempaakin ilmiötä. Jos yllä olevat syyt otetaan pois, jää jäljelle kaksi mahdollisuutta joista toinen on se, etteivät suomalaiset kansalaisjärjestöt todellakaan tee siviilikriisinhallintatyötä. Toinen, ja todennäköisempi vastaus, on itse asiassa merkitysoillinen. Saattaa nimittäin olla, että järjestöt eivät koe tekevänsä *siviilikriisinhallintatyötä*. Edelliset selitykset saattavat kaikki selittää osan vastaamattomuudesta, mutta ainakin viimeiselle selitykselle löytyy myös vastausmateriaalista sekä suoraa että epäsuoraa tukea.

Suorina viittauksina merkitysoillisen selitysvaihtoehdon suuntaan voidaan pitää vastauksia, joissa todetaan siviilikriisinhallinnan käsitteen olevan vieras kuvaamaan järjestöjen harjoittamaa toimintaa. Todetaan esimerkiksi, että *”siviilikriisinhallinta-termi on vieras”* tai tuodaan selkeästi esiin, että *”toimintaa on kyllä, mutta tuolla nimellä sitä ei osata nimetä.”* Kun edellisessä tapauksessa viitataan yksinomaan omakohtaiseen kokemukseen niin jälkimmäinen vastaus heijastelee laajempaa kokemusta siviilikriisinhallintakäsitteen vieraudesta kansalaisjärjestöyön yhteydessä.

Epäsuorina viittauksina siviilikriisinhallintatermin vierauteen voidaan puolestaan pitää sitä, että hyvin useassa kyselykaavakkeessa järjestö on vastannut tarkasti ja perusteellisesti kyselyn ensimmäiseen yleisosioon. Edettäessä kysymyksissä kohti itse siviilikriisinhallintatoimintaa käsittelevää osiota vastaukset muuttuvat harvasanaisemmiksi ja yleisluonteisemmiksi. Kun saavutaan erityisesti siviilikriisinhallintatyötä käsittelevään osioon vastaukset loppuvat tyystin. Siviilikriisinhallinnasta ei osata sanoa avoimiin kysymyksiin juuri mitään, ainakaan ilman valmiiksi esitettyjä vaihtoehtoja.

Jää spekulatioksi, onko vastaamattomuus siviilikriisinhallintaa käsitteleviin kysymyksiin pelkkää laiskuutta. Osittain vastaamattomuus saattaa heijastella sitäkin, mutta vastaamattomuudelle saattaa olla hienostuneempikin selitys mitä tukisi se tosiseikka, että nämä järjestöt ovat ylipäättään kyselyyn ryhtyneet vastaamaan. *Tarkoituksena* on ollut vastaaminen, mutta kysely on edetessään käynyt ”vaikeaksi”.

Mistä edellinen kertoo? Ilmiö saattaa kertoa siitä, että vastaaminen olisi ollut helpompaa, jos kysymykset olisi esitetty valittavien vaihtoehtojen kautta. Tällöin kyselyn laatija olisi jo kyselyä laatiessaan määritellyt siviilikriisinhallinnan käsitteen merkitystä. Ja jos ei nyt julkilausutusti määritellyt, niin ainakin sulkenut pois tiettyjä asioita ja ottanut kyselyn piiriin tiettyjä aihepiirejä.

3 JÄRJESTÖJEN LUONNE

3.1 Toiminta kotimaassa

Vastanneista järjestöistä kolme ilmoitti toimintansa keskittyvän joko lasten tai nuorten hyväksi tehtävään työhön (Mannerheimin lastensuojeluliitto, Pelastakaa lapset ry ja Allianssi ry). Näiden lisäksi kaksi järjestöä mainitsee lasten- ja nuorten hyväksi tehtävän työn olevan painopistealueita niiden toiminnassa. Tällaisia järjestöjä ovat ympäristötyötä tekevä Luonto-Liitto sekä Väestöliitto. Väestöliitto ilmoitti kyselyssä toimintansa perusluonteeksi kehitysyhteistyön, mutta toimivansa väestö- ja perhepolitiikan, seksuaaliterveys-kasvatuksen, lapsettomuushoidon sekä perinnöllisyysneuvonnan alalla.

Edellisten lisäksi muita toiminnan muotoja ovat kyselyn mukaan ihmisoikeustoiminta, kansainvälisyyskasvatus, rauhankasvatustyön, rauhanturvatoimintaan liittyvä järjestötyö, näkövammaisten etujärjestötyö, tutkimus ja kansainvälisyyskasvatus. Mainitaanpa poliittinen painostus ja varainhankintakin erillisinä toiminnan muotoina kotimaassa.

Varsin monet järjestöt julkaisevat myös omia julkaisujaan, joten niiden voidaan sanoa toimivan kotimaassa myös tiedotustoiminnan alalla. Vain kaksi vastannutta järjestöä ei julkaise omaa lehteään ja näistäkin järjestöistä toinen on luonteeltaan tutkimuslaitos, jonka työhön julkaisu- ja tiedotustoiminta kuuluu olennaisesti muutenkin.

Järjestöjen julkaisut ovat seuraavat:

Allianssi ry:	Nuorisotyö –lehti (9 x vuodessa)
Amnesty international:	Amnesty (8 x vuodessa)
Kehitysyhteistyön palvelukeskus:	Kumppani (6 x vuodessa)
	Uutiskirje (12 x vuodessa)
	Bull&In (2 x vuodessa)
Kirkon ulkomaanapu:	Tule ja auta (4 x vuodessa)
Luontoliitto ry:	Nuorten luonto (8 x vuodessa)
	Sieppo (6 x vuodessa)
Mannerheimin lastensuojeluliitto ry:	Lapsemme –lehti (4 x vuodessa)
Näkövammaisten keskusliitto ry:	Näkövammaisten airut (3 x kk)
Pelastakaa lapset ry:	Pelastakaa lapset –lehti (5 x vuodessa)
STETE:	OSCE Review – European Security

Suomen ammattiliittojen	
Solidaarisuuskeskus:	Työmaana maailma (1-2 x vuodessa)
Suomen Rauhanliitto:	Pax- lehti (4 x vuodessa)
	Fredsposten (4 x vuodessa)
Suomen Sadankomitealiitto:	Pax –lehti (4 x vuodessa)
Suomen Sinibaretiliitto ry:	Sinibaretilehti (6 x vuodessa)
Suomen YK-liitto:	Maailmanpyörä (4 x vuodessa)
Ulkopoliittinen instituutti:	Ulkopoliitiikka (4 x vuodessa)
Väestöliitto ry:	Väestöviesti – uutislehti (8 x vuodessa)

Edellisten lisäksi suurin osa yllämainituista järjestöistä julkaisee erilaisia järjestötiedotteita sekä internetjulkaisuja. Tiedotus- ja julkaisutoimintaa on siis pidettävä merkittävänä kansalaisjärjestöjen toiminnan painopisteenä niiden toiminnassa kotimaassa.

3.2 Kansainvälinen toiminta

Neljää järjestöä lukuun ottamatta kyselyyn vastanneet järjestöt vastasivat toimivansa kriisiherkillä alueilla.

Näilläkin neljällä järjestöllä on tiivistä kansainvälistä yhteistyötä erilaisten kattojärjestöjen ja verkostojen kautta. Lisäksi useat järjestöt toimivat lähettämällä edustajia vaali- ja ihmisoikeustarkkailutehtäviin. Tämä tapahtuu joko ”institutionaalisesti” siten, että järjestö lähettää edustajansa tai sitten henkilökohtaisina rekrytointina. Edelleen, yleinen kansainvälisen työn toimintamuoto näyttää olevan erilaiset koulutukseen liittyvät yhteistyöhankkeet sekä hyvin erikoistuneiden väestöryhmien ”täsmäpuhankkeet”. Esimerkkinä tämänkaltaisesta hankkeesta voidaan mainita Näkövammaisten keskusliiton yhteistyö Kosovon sekä Palestiinan näkövammaisten kanssa heidän olojensa parantamiseksi konfliktin jälkeen.

Ylipäätään voidaan todeta, että kaikilla kyselyyn osallistuneilla kansalaisjärjestöillä on toiminnassaan voimakas kansainvälisyyden leima, joko omien työntekijöidensä välityksellä tai sitten erilaisten yhteistyöverkostojen ja kattojärjestöjen kautta. Kyselyyn ei vastannut yhtään järjestöä, jolla ei olisi kansainvälisiä suhteita muihin veljes- ja sisarjärjestöihin.

3.3 Palkattua henkilökuntaa kenttätöissä

Niistä, jotka totesivat toimivansa kriisiherkillä alueilla Afrikassa, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa, vain kolmella järjestöllä oli työntekijöitä tai jäseniään itse kriisialueilla paikan päällä. Kyselyn perusteilla Mannerheimin lastensuojeluliitolla on kaksi työntekijää Malawissa ja yksi Ugandassa. Kirkon ulkomaanapu toimii puolestaan aktiivisimmin Afrikassa, mutta myös Euroopassa, Latinalaisessa Amerikassa, Lähi-idässä

sekä Aasiassa toimien mm. katastrofiavun ja jälleenrakennuksen alalla. Suomen Sinibarettiliitolla on puolestaan jäsenistöään edustettuina luonnollisesti YK:n ja ETYJ:n rauhanturvakohteissa. Tosin järjestö ei sinänsä ole niissä läsnä.

Vastanneista järjestöistä ylivoimaisesti eniten henkilökuntaa kenttätöissä on Kehitysyhteistyön palvelukeskuksella Kepalla. Sillä on henkilökuntaa tekninen tukihenkilökunta mukaan luettuna (esim. autonkuljettajat ja vartijat) yhteensä 48 henkeä. Nämä työskentelevät Sambiassa, Mosambikissa, Tansaniassa, Nicaraguassa Dominikaanisessa tasavallassa, Thaimaassa ja Indonesiassa.

Amnesty Internationalin Suomen osasto lähestyi kysymystä hieman toisin johtuen mahdollisesti sen toimialasta, joka on ihmisoikeustoiminta, ihmisoikeuskoulutus sekä poliittinen painostus ihmisoikeuskysymyksissä. Amnestyn vastaus heijastelee juuri toiminnan verkottunutta luonnetta olennaisena osana jokapäiväistä toimintaa. He ilmoittavatkin, että Suomessa on itse asiassa vain seitsemän palkattua työntekijää, mutta kansainvälisesti noin 800.

Vaikka itse kriisialueilla henkilökuntaa oli vastanneista järjestöistä verraten harvalla, niin tämä ei luonnollisestikaan tarkoita, etteikö kansainvälinen toiminta muissa muodoissa olisi hyvin merkittävä osa järjestötoimintaa. Päinvastoin, lähes jokainen järjestö oli nimittäin ainakin yhden tai useamman järjestöverkoston tai muun oman alansa kattojärjestön jäsen. Kenttätyössä työskentelevien henkilöiden lukumäärä ei siis sinänsä kerro järjestöjen kansainvälisyydestä kovinkaan paljoa, johtuen niiden erilaisista toiminta-ajatuksista ja toiminnan muodoista.

4 KANSALAI SJÄRJESTÖJEN ROOLI SIVIILIKRIISINHALLINNASSA

Vain poikkeustapauksissa kansalaisjärjestöllä on mahdollisuuksia toimia akuutin kriisin aikana varsinkin, jos kyseessä on aseellinen konflikti. Poikkeustapauksina mainittakoon kuitenkin Suomen Punainen Risti² ja Kirkon ulkomaanapu, jotka toimivat katastrofiavun antajina myös kriisiaikana. Toisaalta Amnesty International toimii akuuttien kriisien aikana tarkkaillen alueiden ihmisoikeustilanteiden kehitystä ja mahdollisia väärinkäytöksiä ja harjoittaa tiedotus- ja painostustoimintaakin vaikkei itse kriisialueilla useita sen työntekijöitä olisikaan.

Samoin tutkimuslaitoksilla on tutkimus- ja tiedotustoimintaa kriisien akuutissakin vaiheessa. Nähdäkseni tutkimuslaitosten vastuu tutkitun tieteellisesti pätevän tiedon tuottajina on varsin merkittävä mahdollisten konfliktien identifioijana, akuutin kriisin analysoijana ja konfliktin dynamiikan identifioijana sekä konfliktin mahdollisen jälkihoidon mahdollisuuksien hahmottajana. Tutkimuslaitosten vastuu johtuu siitä, että

² Suomen Punainen Risti ei vastannut kyselyyn.

kaiken päätöksenteon ja toiminnan taustalla on tieto. Tai tiedon puute. Tutkimuslaitosten tehtävänä on tuottaa tietoa, mutta harjoittaa myös esitettyjen yleisesti hyväksytyjen tosiasioiden kriittistä tulkintaa. Tehtävä on hyvin haastava ja esimerkkejä kylmän sodan jälkeisistä konfliktidynamiikan vääristä tulkinnoista onkin useita, joista Somalian esimerkki on mahdollisesti räikein. Tosin yksinomaan tutkimuslaitoksia ja tiedeyhteisöä ei voida tiedon puutteesta ja tilanteiden vaikeasta tulkittavuudesta yksin syyttää.

Aihepiiristä kirjoitetun kirjallisuuden ja myös nyt suoritettun kyselyn perusteilla voidaan todeta, että **kansalaisjärjestöjen edellytykset toimia ovat parhaat ennen akuuttia kriisiä tai konfliktia sekä kriisin tai konfliktin jälkeen**. Kriisin akuuteimmassa vaiheessa kansalaisjärjestöjen on poikkeustapauksia lukuun ottamatta ollut varsin vaikeaa toimia itse kriisialueilla. Sen sijaan konfliktinehkäisytyössä ja toisaalta jälkihoidossa kansalaisjärjestöillä saattaa olla hyvinkin merkittäviä tehtäviä. Seuraavissa alaluvuissa hahmotellaan tämän järjestökyselyn perusteilla saatuja kokemuksia kansalaisjärjestöjen toiminnan muodoista konfliktin ehkäisytyön muodoista, toiminnasta kriisin tai konfliktin akuutissa vaiheessa ja toiminnasta konfliktin jälkihoidossa.

4.1 Toiminta ennen kriisiä

Keskeisin kansalaisjärjestöjen toiminnan muoto ennen kriisiä on **kehitysyhteistyö kaikissa sen eri muodoissa**. Tässä yhteydessä toimintaa voitaisiin kuvata paikallisen kansalaisyhteiskunnan rakenteiden tukemisena mm. kansalaisjärjestökentän toiminnan edellytyksiä kehittämällä ja toimintaa tukemalla. Lisäksi hyvin monen järjestön toimintaan kuuluu järjestöjen edustajien lähettäminen mm. ETYJ:n vaalitarkkailijoiksi maihin, joissa on syytä epäillä suoritettavien vaalien asianmukaista sujumista. Toinen merkittävä toimintojen kokonaisuus on **koulutus**, jota hyvin useat kansalaisjärjestöt antavat. Tällaisia koulutustoiminnan muotoja ovat esimerkiksi Suomen YK-liiton antama kansainvälisyyskasvatus, Amnesty Internationalin antama ihmisoikeuskoulutus sekä edelleen useiden rauhanjärjestöjen antama rauhankasvatus. Suomen Punainen Risti on merkittävä henkilöstön kouluttaja katastrofiaputehtäviin. Kaikilla edellä mainituilla koulutuksen muodoilla on päämääränä suoraan tai hieman epäsuoremmin konfliktien ehkäisyn päämäärä rauhanomaisten ristiriitojen ratkaisumallien edistämisen kautta.

Oma tehtävänsä on myös **tutkimustoiminnalla**, jota harjoittavat sekä tutkimuslaitokset että kansalaistoimintaan suuntautuneet järjestöt. Tutkimustoiminta on tärkeää monesta syystä. Ennen muuta tutkimus on merkittävää siksi, että parhaimmillaan tutkimus tarjoaa tieteellisin tutkimusmenetelmin koeteltua ja kriittisesti arvioitua tietoa toiminnan suunnittelun pohjaksi. On luonnollisesti ensiarvoisen tärkeää, että tutkimustoiminta on tieteellisesti pätevää ja tasapuolista sekä altistaa yleisesti hyväksytyjä konventioita kriittisen arvioinnin kohteiksi. Pelkkä tutkimustoiminta ei riitä, jollei tutkimusten tuloksia julkaista laajemman yleisön arvioitavaksi ja jollei se täytyä tiettyjä tieteelliselle tutkimukselle asetettuja kriteerejä.

Varsin tärkeä konfliktia tai kriisiä edeltävä toiminta on luonnollisesti **valmistautuminen mahdollisen katastrofiavun antamiseen**. Tämä tarkoittaa sekä materiaalien

edellytysten kokoamista, mutta myös henkilöstön koulutusta ja katastrofiaputoimintaan lähetettävän henkilökunnan rekrytointijärjestelmien suunnittelua ja ylläpitoa.

4.2 Toiminta kriisin akuutissa vaiheessa

Erityisesti aseellisen konfliktin ollessa kyseessä on useiden kansalaisjärjestöjen toiminta kriisialueella usein lähes mahdotonta. Kansalaisjärjestöjen kädet eivät kuitenkaan kriisin akuuteimmassakaan vaiheessa ole aivan sidotut. Keskeinen toiminnan muoto kriisin akuutissa vaiheessa onkin **katastrofiapu ja pakolaisapu**, joita tietyt suuremmat ja voimavaroiltaan merkittävämmät kansalaisjärjestöt kykenevät varsin tehokkaasti antamaan. Onnettomuus- ja luonnonkatastrofitilanteissa valtionhallinnon siviilikriisinhallintaresurssit ovat keskeisellä sijalla. Kansalaisjärjestötoiminta voidaan tämänkaltaisissa tapauksissa nähdä lähinnä viranomaistyötä avustavana ja tukevana toimintana. Näin on toimittu ainakin kotimaisissa onnettomuus- ja katastrofitilanteissa. Kansainvälisesti on kuitenkin myös esimerkkejä, joissa vapaaehtoistoiminta on ollut siviilikriisinhallinnan kannalta täysin keskeistä viranomaisten ollessa kykenemättömiä toimimaan tarpeeksi tehokkaasti.

Yllä mainittujen kenttätoimintojen ohella hyvin merkittävää toimintaa on **kriisialueiden ihmisoikeusmonitorointi**, sillä usein juuri kriisialueiden siviiliväestön ihmisoikeustilanne on vakavasti uhattuna. Suuri osa vuosituhannen vaihteen sodista on käyty valtioiden sisällä ja itse asiassa keskellä asutettuja alueita, mikä luonnollisesti asettaa siviiliväestön hyvin vaikeaan asemaan. Erityisesti kun taistelut käydään varsin usein sissisotana asutuskeskuksissa eivätkä taistelijat välttämättä kannaa asepukea. Näin ollen siviiliväestön erottaminen taistelijoista on vaikeaa ja tämän seurauksena siviiliväestöön kohdistuu väkivaltaa.

Ihmisoikeusmonitorointi sisältää myös poliittisen painostuksen ulottuvuuden, jolla pyritään vaikuttamaan päätöksentekijöihin kriisialueilla olevien siviilihenkilöiden ihmisoikeuksien kunnioittamisen puolesta. Edelleen, kriisiä voidaan tutkia sen vielä kestäessä, jotta kriisin jälkihoidon suunnittelu voitaisiin käynnistää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja mahdollisimman pätevän tiedon pohjalta. Tällöin itse toimintaan voidaan ryhtyä välittömästi tilanteen salliessa eikä suunnitteluun kuluisi tilanteen rauhoituttua enää paljon aikaa.

4.3 Kriisin jälkihoito

Akuutin kriisin laannuttua kansalaisjärjestöt näkivät mahdollisina toiminnan muotoina erimerkiksi erilaiset **jälleenrakennushankkeet**. Näihin läheisesti kytköksissä ovat myös kyselyssä esiin nousseet **demobilisointihankkeet**, joilla entisiä taistelijoita pyritään integroimaan takaisin yhteiskuntaan järjestämällä heille edellytyksiä siviilielämän rakentamiselle. Tässä tehtävässä erilaiset työllistämishankkeet ovat hyvin tärkeitä, sillä joissakin tapauksissa pitkäaikaisen konfliktin taistelijoina toimineiden henkilöiden ainoa varsinainen ammattitaito on aseiden käyttö ja sissisodan taktiikka. Työllistämällä ja sitouttamalla heitä erilaisin rakennushankkein ja luomalla heille tulevaisuudennäkymiä

ilman jatkuvaa toimeentulon epävarmuutta ja riippuvuutta ehkäistään jo mahdollisesti seuraavaa konfliktia. Kynnys takaisin asevoiman käyttöön saattaa näillä henkilöillä olla varsin alhainen, jollei heillä ole vaihtoehtoa, jossa he voivat kunniansa säilyttäen siirtyä arvostetuiksi yhteiskunnan kansalaisiksi. Tämän kaltaisissa hankkeissa kansalaisjärjestöillä saattaa olla hyvin paljon asiantuntemusta ja annettavaa.

Aseellinen konflikti, luonnonkatastrofi tai muu suurimittainen onnettomuus saattaa aiheuttaa myös suuria psyykkisiä traumoja jopa kokonaisille väestöosille. Erityisesti pitkäaikaisten aseellisten konfliktien siviilien ja sotilaidenkin kokemukset saattavat olla hyvinkin traumaattisia. Esimerkkinä mainittakoon Ruandan, Bosnian ja Kosovon sotien aikaiset siviiliväestöön kohdistuneet julmuudet. Tällaisissa tapauksissa monilla mielenterveystyöhön, terveydenhoitoon, lapsityöhön ja vanhusten apuun erikoistuneilla kansalaisjärjestöillä saattaisi on edellytyksiä alueella kipeästi tarvittavan **mielenterveystoiminnan avustamiseksi**. Useinkaan tämänkaltaisilla konfliktialueilla ei paikallisella valtiovallalla (jos sitä ylipäätään on) ole resursseja huolehtia kansalaistensa mielenterveydellisistä traumoista.

Siirtyminen kriisin jälkeen takaisin mahdollisimman normaaliin eli vakaaseen ja ennakoitavaksi koettavaan arkipäivään on äärimmäisen tärkeää sekä lapsille että aikuisille. Eräs erityisesti lapsia ja nuoria koskeva selvä arkipäivän jatkuvuutta ja perusturvaa antava tekijä on koulujen toiminnan alkaminen. Itse asiassa koulujen aukeaminen ei ole tärkeää yksinomaan lapsille ja nuorille, jotka käyvät koulua vaan asialla on merkitystä myös lasten ja nuorten vanhemmille, joille koulujen avautuminen antaa myös toivoa lasten tulevaisuudesta. Samalla koulu saattaa toimia esimerkiksi kyläyhteisössä sosiaalisen toiminnan keskuksena ja jonkinlaisena siviiliyhteiskunnan siemenenä. **Koulujen toiminnan avustaminen** on ala, jolla kansalaisjärjestöt toimivat jo nyt. Toiminnan lisäämiselle on selvästikin tarvetta.

Koulut saattavat toimia myös vaali-, harraste-, kokous- ja kulttuuritoimipaikkoina. Näissä toiminnoissa niin paikallisten kuin alueella toimivien ulkomaalaistenkin kansalaisjärjestöjen panos saattaa olla hyvin merkittävä.

Edelleen, **vaalitarkkailussa** kansalaisjärjestöt saattaisivat toimia nykyistäkin aktiivisemmin. Samoin ne voivat toimia paikallisten kansalaisjärjestöjen **yhteyksien välittäjinä** ja edelleen niiden **toiminnan edellytysten auttajina ja yhteistyökumppaneina** niin kuin tälläkin hetkellä jo varsin usein tapahtuu.

4.4 Toiminnan vaikeuksista ja puutteista

Kansalaisjärjestötoiminta ei ole yksinomaista voittokulkua ja suurtekoja, vaan usein se on mahdollisen taidetta ja tuulimyllyjä vastaan taistelua. Tämän raportin tarkoituksena on ollut jakaa eri kansalaisjärjestöjen kokemuksia toiminnastaan siviilikriisinhallinnan alalla. Näin ollen on hyvin tärkeää myös harjoittaa jonkinasteista itsekritiikkiä sekä pohtia kansalaisjärjestötoiminnassa esiintyneitä ja identifioituja heikkouksia. Ei siksi, että osoitetuista ongelmista ja heikkouksista päästäisiin osoittelemaan syyllisiä vaan tarkoituksena on oppiminen sekä tehtyjen virheiden välttäminen. Seuraavassa käsitellään

kyselyn perusteilla esitettyjä vaikeuksia ja toiminnan puutteita. Käsittely on jaettu kahteen osaan, sillä ongelmien ja puutteiden luonne ovat hieman toisenlaiset kotimaassa sekä toisaalta kenttätyössä.

4.4.1 Kotimaassa

Suurimpana ongelmana ja puutteena kyselyyn vastanneet kansalaisjärjestöt kokivat jo edellä mainitun **siviilikriisinhallintakonseptin epämääräisyyden**. Järjestöt kokivat, että kaikki puhuvat omista näkökulmistaan. Ongelmalliseksi koettiin esimerkiksi se, kuinka siviilikriisinhallinta jäsentyy suhteessa konfliktin estoon ja toisaalta se, että siviilikriisinhallinta sekä sotilaallinen kriisinhallinta sekaantuvat siviilikriisinhallinnan kustannuksella. Siviilikriisinhallinnan pelätään militarisoituvan. Edelleen, tästä käsitteellisestä ongelmasta johtuen useat kansalaisjärjestöt kokivat hankalaksi omistajuuden ja siviilikriisinhallintaorganisaation puutteen. Kenelle siviilikriisinhallinta kuuluu?

Kyselyn vastauksissa koettiin myös, että siviilikriisinhallinnasta annettava **koulutus** saattaisi helpottaa jäsentämään siviilikriisinhallinnan monimuotoista kenttää ja käsitteen monia tulkintoja. Tällä hetkellä rinnakkain, päällekkäin ja lomittain esiintyvät siviilikriisinhallinnan sektoritulkinat vaikeuttavat ymmärtämistä, mistä siviilikriisinhallinnasta on pohjimmiltaan kyse.

Hämmennys saattaa johtua paitsi käsitteen sekavuudesta myös siitä, että kansalaisjärjestöjen kokemus toiminnasta kriisialueilla vaihtelee hyvin paljon toisten ollessa siviilikriisinhallinnan ammattilaisia ja toisten vasta maistellessa koko käsitettä.

Koulutuksen puutteeseen liittyy myös kyselyn vastauksissa esiin tuotu seikka, nimittäin **puutteellinen analyysi sekä toisaalta ohjelmien toteuttamiseen tarvittavien tietojen ja taitojen puute**. Toisin sanoen hankkeiden suunnittelua vaivaava realismin puute. Suurellisen toiminnan taustalla nähtiin olevan sen, että joillakin järjestöillä on liiallinen tarve korostaa omaa profiiliaan ja liiallinen tarve julkisuuteen.

Voidaan luonnollisesti kysyä, mistä moinen ”markkinointi” johtuu. Yksi vastaus saattaa olla se kyselyssä useasti esiin noussut ongelma ja puute, että **resurssien eli rahoituksen epävarmuus ja lyhytjännitteisyys eivät mahdollista kovinkaan pitkäjännitteistä suunnittelua ja toimintaa**. Tuloksia tulisi saada aikaan mahdollisimman pian ja toiminnan horisontti muodostuu näin ollen kovin lyhyeksi. Tästä seuraa se, että **henkilökunnan ja aktiivien vaihtuvuus on hyvin suurta** mikä edelleen pirstaloi toimintaa sekä aiheuttaa jatkuvaa tiedon ja kokemuksen katoamista. Institutionaalista muistia ei keräänny järjestöihin, koska toiminta on jatkuvasti projektiluonteista ja henkilöstö vaihtuu projektista toiseen. **Ajan puute** todettiin myös ongelmaksi, sillä asioihin ei ole aikaa paneutua niiden edellyttämällä hartaudella.

Kyselyssä tuotiin esiin myös **puutteellisuus järjestöjen toiminnan ja työn tuloksellisuuden seurannan suhteen**. Evaluaatiot saattaisivat auttaa muitakin järjestöjä kehittämään toimintojaan.

Ongelmaksi koettiin myös se, että kansalaisjärjestöissä ei ymmärretä yhteistyön tärkeyttä vaan pahimmillaan toiset kansalaisjärjestöt koetaan samoilla vesillä kalastelijoiksi eli kilpailijoiksi. Yhteistyöverkostojen ylläpito koettiin ongelmaksi. Miksi näin koettiin, sitä ei tarkemmin selitetty, mutta yksi mahdollisuus saattaa olla resursseissa, sillä toimintaverkoston ylläpito ja yhteistoimintamuotojen kehittäminen vaatii resursseja eikä se välttämättä ole minkään järjestön nimenomaisia ydintoimintoja. Poikkeuksen tästä tekee ehkä KATU, joka onkin tässä suhteessa suomalaisessa järjestökentässä suhteellisen ainutlaatuinen hanke.

4.4.2 Kriisialueilla

Ongelmista ja puutteista kriisialueilla toimimisessa kyselyyn vastanneet kansalaisjärjestöt olivat varsin yksimielisiä. Useissa vastauksissa todettiin, että **pohjoinen – etelä - asiantuntijuus on ongelma**. Tällä tarkoitettiin kansalaisjärjestöjen paikallisten kumppanien oman tahdon ja prioriteettien kunnioituksen puutetta.

Myös **järjestöjen välisen toiminnan koordinoinnissa todettiin olevan puutteita**. Paikalla toimivat kansainväliset kansalaisjärjestöt eivät koordinoi toimintojaan tai edes tiedä toistensa läsnäolosta samalla alueella. Myöskään kansainväliset kansalaisjärjestöt eivät usein tiedä paikallisista kansalaisjärjestöistä, jotka edelleen eivät tiedä muista paikallisista kansalaisjärjestöistä. Toiminnan koordinoimiselle on siis ilmeistä tarvetta myös kentällä.

Myös **heikot resurssit kenttätoimintaan** tuotiin esiin sekä myös **puolueettoman tiedon hankinnan vaikeus**, minkä katsottiin johtuvan mm. tiedonvälityksen viihteellistymisestä ja pinnallistumisesta. Ei pureuduta konfliktien juuriin, syihin ja kehitysdynamiikkoihin. Edelleen, **turvallisuuskysymykset ja terveystvaarat** mainittiin ongelmina, mutta selvitettyinä sellaisina.

5 SIVIILIKRIISINHALLINNAN KEHITTÄMINEN

Edellisissä luvuissa on käsitelty siviilikriisinhallinnan käsitettä, luonnehdittu kyselyyn vastanneiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen toimintaa sekä edelleen eritelty niiden toiminnan mahdollisuuksia kriisien eri vaiheissa. Tässä luvussa on tarkoitus hahmotella siviilikriisinhallintatoiminnan kehittämistä erityisesti suomalaisen kansalaisjärjestökentän näkökulmasta. Kyselyyn annettujen vastausten perusteilla luku on jaettu kolmeen alalukuun sillä vastaukset painottuivat selkeästi näihin kolmeen aihepiiriin. Kaivattiin lisää toiminnan koordinaatiota ja yhteistyötä, lisää siviilikriisinhallintaa liittyvää koulutusta sekä lisäresursseja toiminnan toteuttamiseksi.

5.1 Yhteistyön muoto

Koordinaatiota ja työnjakoa kaivattiin kansalaisjärjestökentän sisällä sekä kotimaassa että kenttätyöskentelyssä. KATU koettiin tarpeelliseksi toiminnan muodoksi, mutta kehitystarpeita senkin toiminnalle kuulutettiin. Yhteistyön lisäämisen muodoiksi todettiin esimerkiksi kansalaisjärjestöjen siviilikriisinhallintafoorumien järjestäminen sekä erilaisten aluekysymyksiin perustuvien *ad hoc* –työryhmien perustaminen pohtimaan työnjakoa ja jakamaan kokemuksia. Yleinen käsitys oli että työnjako on välttämätöntä, mutta toiminnasta tulisi sopia tapauskohtaisesti. Myös yhteisiä harjoituksia esitettiin yhteistyötä parantavaksi toiminnaksi.

Yhteistyöllä ei tarkoiteta yksinomaan kansalaisjärjestöjen keskeistä toimintaa vaan myös **kansalaisjärjestöjen ja julkishallinnon** siviilikriisinhallintatoimijoiden kesken. Yllä mainittu siviilikriisinhallintafoorumi olisi sekä kansalaisjärjestökentän että julkishallinnon yhteinen keskustelu ja suunnittelufoorumi. Ongelmia saattaa tosin esiintyä siinä vaiheessa kun varsinaista koordinaatiota alkaa esiintyä. Vanhan sanonnan mukaanhan kaikki haluavat koordinaatiota, mutta kukaan ei tahdo tulla koordinoituksi. Koordinaatiossa käytetään valtaa ja kaikki eivät välttämättä pidä tehdyistä päätöksistä.

Kansalaisjärjestöjen ja julkishallinnollisten toimijoiden siviilikriisinhallintatoiminnan kehittämistä ja koordinaation kehittämistä saattaa vaikeuttaa se, että yksinomaan julkishallinnon puolella siviilikriisinhallinnaksi ymmärrettävää toimintaa hallinnoivat ulkoasiainministeriö, sisäasiainministeriö ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö sekä CIMIC -toiminnan osalta myös puolustusministeriö ja puolustusvoimat. Siviilikriisinhallinta ei siis julkishallinnonkaan puolella kuulu varsinaisesti kenellekään. Toisaalta voidaan luonnollisesti sanoa, että vastuu siviilikriisinhallinnan suunnittelusta ja toteuttamisesta kuuluu monelle julkishallinnon taholle. Tosiasiassa tilanne on se, että **koordinaatiota tarvitaan julkishallinnon sisällä, kansalaisjärjestökentän sisällä sekä näiden edellä mainittujen välillä**. Säännöllistä keskusteluyhteyttä siviilikriisinhallintatyötä tekeviin viranomaistahoihin kaivattiin myös kyselyn vastauksissa.

Jollekin valtionhallinnon toimintoja kasaavalle elimelle tai toiminnan muodolle on selkeästi siis tarvetta, jos toimintaa valtionhallinnon sisällä sekä sen ja kansalaisjärjestöjen välillä mielitään johdonmukaistaa. Tähän tehtävään ei riitä

projektirahoitus ja "alati lakkautusuhan oleva kasaan kyhätty väliaikainen" siviilikriisinhallinnan neuvottelukunta. Toiminnalle tulisi saada pitkäjänteisyyttä niin toiminnan rahoituksen kuin henkilöresurssienkin suhteen, sillä jatkuvasti vaihtuva henkilökunta on myös omiaan pirstalomaan toimintaa. Siviilikriisinhallintatoimintaa ei tule ymmärtää oman toimen ohella hoidettavaksi puuhasteluksi, josta voi sanoa muutamia yleisiä lauseita aina sopivan seminaarin tullen.

Koordinaatiovaatimuksessa on myös eräs kansalaisjärjestöjen toiminnan luonteeseen liittyvä asia, joka saattaa vaikeuttaa toiminnan koordinaatiota. On nimittäin varsin todennäköistä, että monelle kansalaisjärjestölle tuottaisi suuria vaikeuksia hyväksyä sen toimintaan kohdistuvia toisaalla tehtäviä päätöksiä, olipa sopijaosapuolina sitten julkishallinnollinen taho tai jokin kansalaisjärjestöjen yhteinen koordinaatioelin. Toisaalta voidaan todeta, että kansalaisjärjestöjen ja julkishallinnon suhteet ovat jo nykyisellään varsin tiiviit, sillä tuleehan suuri osa kansalaisjärjestöjen rahoituksesta julkishallinnon puolelta.

5.2 Koulutus ja sen tarve

Työnjako ja koordinaatio olivat selvästi siviilikriisinhallintatoiminnan kehityksen kärjessä yhdessä **koulutustarpeen** kanssa. Kaikkinaisen siviilikriisinhallintakoulutuksen tarve tuli kyselyssä hyvin yksiselitteisesti esiin.

Tarvetta ei tule tulkita yksinomaan siten, että kansalaisjärjestöt olisivat koulutettavana osapuolena vaan useat kansalaisjärjestöt voisivat olla vahvoina kontribuioijina tällaisessa koulutustoiminnassa. Monilla järjestöillä on aktiivi-toiminnassaan tai ainakin toimintansa piirissä varsin pitkäaikaista kokemusta kenttätoiminnasta omaavia resurssihenkilöitä. Nämä saattaisivat olla varsin arvokas kouluttajavoimavara.

Koulutuksen kehittämisessä ei niinkään ole kyse valtavien resurssien saamisesta vaan siitä, että jokin tietty taho pohtisi koulutustarvetta sekä poikkihallinnollisesti että kansalaisjärjestöjen näkökulmasta. Itse asiassa suuri osa tämänkaltaisen koulutustoiminnan vaatimista resursseista on todennäköisesti jo olemassa. Ongelmana tällä hetkellä on se, että kukin julkishallinnollinen taho ja kansalaisjärjestö kouluttaa ”omansa”. Tutustuminen ja osallistuminen tietyille erityisryhmille annettavaan koulutukseen saattaisi auttaa kaikkia osapuolia ymmärtämään eri toimijoiden näkökulmaa tilanteeseen ja näin ollen helpottaa yhteistyötä kentällä. Yhteisen koulutuksen jälkeen toisen toiminta ei saatakaan enää näyttää irrationaaliselta kun toiminnan sisäisestä logiikasta on tietoa.

5.3 Tukitarpeet

Kuten useassa yhteydessä aikaisemmissa kappaleissa on noussut esiin on yksi, joskaan ei uusi, tarve - **raha**. Nykyisillä resursseilla ei koulutusta, toiminnan koordinoitua ja tehostettua tiedonvaihtoa kyetä suorittamaan. Vaikka koordinoinnin ja toiminnan tehostamisella varmastikin kyetään säästämään niin silti rahoitus on ongelma, johon

tarvittaisiin lisäpanostusta. Oma keskustelunsa on lisärahoituksen määrä, mihin tällä kyselyllä ei pyrittykään vastaamaan.

On kuitenkin kaksi asiaa jotka on syytä nostaa tässä yhteydessä esiin. Toinen asia joka ansaitsee saada huomiota osakseen on rahoituksen muoto. Kyselyn mukaan kansalaisjärjestöjen toiminnan suunnittelua, toteuttamista ja jatkotarpeiden hahmottamista vaikeuttaa huomattavasti jatkuva rahoituksen epävarmuus. Toiminnan horisontti muuttuu reaktiiviseksi ja lyhytjännitteiseksi, mikä ei liene kenenkään edun mukaista. Koordinaation tulisi siis lähteä jo rahoituksesta, päämääränä **entistä varmempi ja ennustettavampi rahoituspohja**. Muussa tapauksessa suurin osa esitetyistä parannusehdotuksista jää vain ehdotuksiksi.

Kansalaisjärjestöjen rahoituksen julkinen osuus vaihteli nollassa lähes sataan prosenttiin. Suurin osa kansalaisjärjestöistä sai omien vastaustensa mukaan julkista rahoitusta. Kiinnostava asia oli se, että suomalaisten kansalaisjärjestöjen saama tuki erilaisista EU:n rahoituslähteistä oli yllättävänkin suuri: kuusi kansalaisjärjestöä ilmoittaa saavansa tukea EU:n rahoituslähteistä. Tosin tuen osuus vaikuttaa jäävän toiminnan kokonaisbudjeteissa varsin pieneksi. Poikkeuksena yksi järjestö jonka budjetista EU-rahoituksen osuus on noin 25% luokkaa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Suoritetussa kyselyssä nousivat esiin selvästi seuraavat seikat:

1. Suomalaisten kansalaisjärjestöjen piirissä siviilikriisinhallinnan käsite koettiin vieraaksi, vaikka siihen liittyvää toimintaa järjestöillä olisikin. Käsitettä tulee ”markkinoida” ja selventää.
2. Kansalaisjärjestöt kokivat myös ongelmalliseksi sen että siviilikriisinhallinta sirpaloituu, sillä toimijoita sen alalla on niin paljon sekä julkishallinnon että kansalaisjärjestökentän sisällä.
3. Kansalaisjärjestöt kokivat, että yhteistyötä sekä järjestöjen välillä että kansalaisjärjestöjen ja julkishallinnon välillä tulisi edistää. Erilaiset postituslistat ja verkostot ovat tervetulleita lisätyökaluja mutteivät poista koordinaation ongelmaa.
4. Kenttätoimintaan kaivattiin myös lisää koordinaatiota ja "Code of Conduct" -ajatuksen suhtauduttiin varovaisen myönteisesti.
5. Lisäkoulutuksen tarve on siviilikriisinhallinnan alalla ilmeinen. Kansalaisjärjestöt voisivat toimia sekä omien toimialojensa kouluttajina että opiskelijoina itselleen vierailta toimialoilla.
6. Toivottiin myös säännöllistä siviilikriisinhallinnan keskustelufoorumia kansalaisjärjestökentän ja julkishallinnon välille. Samoin toivottiin ad hoc –työryhmiä erilaisista akuuteista kysymyksistä.
7. Siviilikriisinhallintatyöhön osoitetun rahoituksen tulisi olla nykyistä ennustettavampaa ja pidempijänteisempää.
8. Tulisi harkita uuden siviilivalmiuskeskuksen perustamista. Tämä toimisi valtionhallinnon eri toimialojen leikkauspisteessä sekä toisaalta julkishallinnon ja kansalaisjärjestökentän yhteistyöelimenä, tutkimuslaitoksena sekä koulutusta antavana elimenä. Tällä hetkellä siviilikriisinhallintaa vaivaa toiminnan pirstaleisuus, koordinoitumattomuus sekä omistajuuden puute. Ruotsissa vastaava elin on ÖCB (Överstyreelse för civil beredskap).

LIITE 1

Hahmotelmaa siviilivalmiuskeskukselle (SVK)

Toimialat

- 1 Suunnittelu
- 2 Koulutus
- 3 Tutkimus/suoronnettomuustutkinta/resurssien kartoitus
- 4 Koordinointi (kansainväliset tehtävät)

Yhteistoimintatahot

- 1 Sisäasiainministeriö (SM)
 - rajavartiolaitos/merivartiosto
 - poliisi
 - palo- ja pelastuslaitos
 - väestönsuojelu
 - suoronnettomuustutkinta
 - tilastointi (onnettomuus yms.)
- 2 Puolustusministeriö (PLM)
 - ilmavoimien, meri- ja maavoimien resurssit onnettomuus- ja kriisitilanteissa (helikopterikalusto, sukeltajat, kuljetuskalusto, öljyntorjunta jne.)
- 3 Ulkoasiainministeriö (UM)
 - kansainväliset avustus- ja kriisiaputehtävät (vrt. Mosambikin tulvat tai Turkin maanjäristykset)
- 4 Liikenneministeriö (LM)
 - vaarallisten aineiden kuljetus
 - tietoliikenne kriisi- ja onnettomuustilanteissa
 - merenkulkulaitos
 - ilmailulaitos
- 5 Sosiaali- ja terveysministeriö (STM)
 - sairaanhoito ja -kuljetus suoronnettomuustilanteissa
 - psyykkisten traumojen hoito suoronnettomuuksien jälkeen
- 6 Ympäristöministeriö (YM)

- ympäristökeskus

7 Kansalaisjärjestöt

Esimerkiksi

- KATU
- Suomen YK-liitto
- Suomen Punainen Risti (SPR)
- Suomen mielenterveysseura
- Suomen Rauhanliitto
- Pelastakaa lapset
- vapaapalokunnat jne.

Rahoitus

- keskuksen perustoimintojen rahoituksen tulisi olla luonteeltaan ja perusteiltaan pysyvää, ei projektiluonteista. Näin mahdollistetaan kokemusten säilyminen organisaatiossa eli oppiminen, sillä organisaation oppiminen tapahtuu siihen kuuluvien yksilöiden kautta. Jos rahoitus tulee 'projektipohjaisesti', organisaatio pysyy jatkuvassa sisäisessä rakennemuutoksessa. Henkilöstön jatkuvat muutokset aiheuttavat myös sen, että organisaatio kohtaa jatkuvasti 'uusia' tilanteita eivätkä organisaation kokemukset säily organisaation muistissa eikä näistä saatavia tietoja päästä käyttämään hyväksi tutkimus- ja koulutuskäytössä.
- osan rahoituksesta tulisi olla eräänlainen reservirahasto nopeaa reagointia vaativaa toimintaa ja koordinointia varten.

LIITE 2

JÄRJESTÖKUVAUKSET

Amnesty International (Suomen osasto)

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Frank Johansson Toiminnanjohtaja	Ruoholahdenk. 24 D 00180 Helsinki	5860 440 5860 4460	amnesty@amnesty.fi	www.amnesty.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Ihmisoikeustoiminta	Konfliktien ehkäisy, toiminta kriisin aikana ja sen jälkeen	Koulutus yms. tietotaito Poliittinen painostus	Ei mainittu	Ei mainittu

Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Kai Artes Jäsenjärjestösihteeri	Sörnäisten rantatie 25 A, 3.krs 00500 Helsinki	584 233 584 23200	kepa@kepa.fi	www.kepa.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Kehitysyhteistyö	Konfliktien ennaltaehkäisy Jonkin verran toimintaa kriisin aikana ja jälkeen	Koulutus yms. tietotaito Paikallisten siviilikriisin- hallintatyötä tekevien järjestöjen tai verkostojen tiedotustyön ja koulutuksen tukeminen	Todennäköisesti on tarvetta.	Ihmisiä on niin paljon, että tämä kannattaa selvittää Kepassa jotenkin "räätälintyönä" Katun kanssa.

Kirkon ulkomaanapu

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Helena Manninen-Visuri Humanitaarisen avun suunnittelija Saara Ojanen Suunnittelija /Afrikka	Satamakatu 9 00160 Helsinki	180 21 630 438	kua@evl.fi	www.evl.fi/kua
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi-alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta-koulutus	Resurssihenkilöt
Kehitysyhteistyö Ihmisoikeustoiminta Rauhantoiminta Avustustoiminta Kansainvälisyyskasvatus Katastrofiapu ja jälleenrakennus	Konfliktien ehkäisy, toiminta kriisin aikana ja sen jälkeen	Rahan/mat. avun lähettäminen Henkilöapu Koulutus yms. tietotaito	Kokemusta ihmisoikeus-tarkkailusta ja vaalivalvonnasta Suomessa ja ulkomailla Tarvetta yleiskoulutukseen Suomessa Eri alueille erikseen räätälöity perehdyttäminen erikseen Suomessa ja paikan päällä	KUA kiinnostunut koulutuksesta Eri alueita tuntevat työntekijät voivat toimia kouluttajina tarpeen mukaan ja työtilanteen salliessa Muutammat työntekijät ovat kiinnostuneita aihepiiriin liittyvästä koulutuksesta, nimistä sovitaan erikseen

Luonto-Liitto

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Jouni Nissinen Pääsihteeri	Annankatu 26 A 5.krs 00100 Helsinki	684 4420 684 44222	info@luontoliitto.fi	www.luontoliitto.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi-alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta-koulutus	Resurssihenkilöt
Ympäristötoiminta Lapsitoiminta Nuorisotoiminta	Ei mainittu	Ei mainittu	Ei mainittu	Ei mainittu

Näkövammaisten keskusliitto

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Anu Kaivonen Kansainvälisten asiain koordinaattori	Mäkelänkatu 50 00510 Helsinki	396 041 3960 4200	nkl@nkl.fi	www.nkl.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Näkövammaisten etujärjestö	Konfliktin jälkeen	Rahan/mat. avun lähettäminen Henkilöapu Koulutus yms. tietotaito	Ei mainittu	Timo Kuoppala, kansainvälisten asiain päällikkö Anu Kaivonen, kansainvälisten asiain koordinaattori

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Jaana Meklin Järjestölakimies	Toinen linja 17 PL 141 00531 Helsinki	3481 1500 3481 1565	jaana.meklin@mll.fi	www.lapset.net
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Lapsitoiminta Lastensuojelu	Toiminta konfliktin jälkeen	Koulutus yms. tietotaito: erityisesti perusterveyden- huollon koulutus	Ei mainittu	Kotipalvelujohtaja Ritva Karinsalo

Pelastakaa lapset

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Juha Eskelinen Pääsihteeri	Lapinrinne 2 00180 Helsinki	4135 5400 4135 5444	juha.eskelinen@pela.fi info@pela.fi	www.pela.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Lapsitoiminta	Ennen ja jälkeen konfliktin	Rahan/mat. avun lähettäminen	Voi olla tarvetta ja kiinnostusta varsinkin nyt, kun aloitamme omaa reservikoulutusta ja tulevaisuudessa myös omia työntekijöitämme tulee työskentelemään ulkomailla.	Jouni Hemberg (Kansalaistoiminnan johtaja, laaja kehityksmaakokemus, englanti) Markku Juntunen (Lasten häätäpurahaston asiamies, erityisesti Venäjä ja lähialueet, venäjä, englanti) Mari Luosujärvi (Johdon avustaja, Lätinalainen Amerikka, espanja, englanti)

Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus (TAPRI)

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Unto Vesa Amanuenssi	33014 Tampereen yliopisto	03 – 2157696 03 – 2236620	ytunve@uta.fi	www.uta.fi/tapri
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Tutkimus	Tutkimusta tilanteesta ennen konfliktia, sen aikana ja sen jälkeen	Koulutus Tutkimus	Voi osallistua kouluttajina	Tarja Väyrynen, Ph.D., tutkimusjohtaja, dialogisen konfliktinratkaisun asiantuntija Unto Vesa

Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus (SASK)

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Hannu Ohvo Toiminnanjohtaja	Paasivuorenkatu 2 A 00530 Helsinki	774 0520 7740 5215	hannu.ohvo@sask.fi	www.sask.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Kehitysyhteistyö Toissijaisesti ihmis- oikeustoiminta ja kansainvälisyys- kasvatus	Konfliktien ennaltaehkäisy	Koulutus yms. tietotaito	Ei mainittu	Koko SASKin henkilökunta

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Sami Kontola Kv-sihtööri	Olympiastadion Eteläkaarre 00250 Helsinki	3482 4316 491 290	kv@alli.fi	www.alli.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Nuorisotoimialan sateenvarjo- organisaatio	Toiminta konfliktien ehkäisemiseksi ja konfliktin jälkeen	Koulutus yms. tietotaito Julkaisu- toiminnan tukeminen	Tällä hetkellä painopisteemme ovat muualla, tulevaisuudessa tarvetta ehkä ilmenee	Matti Cantell, monikulttuurisuus Sami Kontola, kv- sihtööri

Suomen Rauhanliitto

Yhteys henkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Laura Lodenius Tiedottaja	Rauhanasema Veturitori 3 00520 Helsinki	142 915 147 297	laural@kaapeli.fi	
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Rauhantoiminta Kansainvälisyys- kasvatus	Konfliktien ehkäisy, toiminta kriisin aikana ja sen jälkeen	Rahan/mat. avun lähettäminen	Tarvitaan erilaista koulutusta siten, että aktiivit, jotka haluaisivat panostaa esim. ihmis- oikeus- tai vaalitarkkailuun, voisivat kouluttautua oman työnsä ohella pikkuhiljaa niihin taitoihin, joita maailmalla tarvitaan näissä asioissa.	Laura Lodenius, siviilikriisinhallinta, konfliktinennalta- ehkäisytyön teoria Kalevi Suomela, siviilikriisinhallinta, konfliktinehkäisy, rauhantyö Terhikki Mäkelä, kurdikysymykset Ulla Tarvainen, rauhankoulutus Tiina Kuisma- Häkkinen, rauhankoulutus, Itä- Timor

Suomen Sadankomitealiitto ry

Yhteys henkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Malla Kantola Pääsihteeri	Rauhanasema Veturitori 3 00520 Helsinki	141 336 147 297	mkantola@kaapeli.fi	www.kaapeli.fi/ sadankomitea
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Rauhantoiminta	Konfliktien ehkäisy, toiminta kriisin aikana ja sen jälkeen	Rahan/mat. avun lähettäminen Koulutus yms. tietotaito	Tarvetta on perusteelliselle ihmisoikeus- ja demokratiakoulutukselle	Kalle Sysikaski, Itä- Timor ja Kaakkois- Aasia Timo Mielonen, Itä- Timor ja Kaakkois- Aasia Henri Myrntinen, Itä- Timor ja Kaakkois- Aasia, entisten sotilas- alueiden konvertointi Hanna Niittymäki, Itä- Timor, kasvatusta ja koulutus Malla Kantola, turvallisuuspolitiikka, siviilikriisinhallinta turvallisuuspolitiikan välineenä

Suomen Sinibarettiiliitto

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Heikki Pietilä Puheenjohtaja	PL 379 20101 Turku	02 – 230 9455	info@sinibaretti.sci.fi	www.sinibarettiiliitto.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Rauhanturvatoiminta	Toiminta kriisin aikana	Henkilöapu	Ei ole harkittu	Vaikea luetella ketään erikseen, henkilöitä voidaan käyttää tilanteesta riippuen; löytyy erittäin laaja- alaista ja monipuolista taitoa ja kokemusta

Suomen toimikunta Euroopan turvallisuuden edistämiseksi (STETE)

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Laura Päiviö Projektipäällikkö	Eteläinen makasiini- katu 5 B 00130 Helsinki	2600 130 2600 122	stete@kaapeli.fi	-
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Ihmisoikeustoiminta	Konfliktien ennaltaehkäisy	Kansalaisyhteis- kunnan ja demokratian vahvistaminen	CIMIC-tyyppisiä kursseja tarvittaisiin laajemmalla pohjalla, eritoten tarvetta olisi kansainvälisellä kentällä tapahtuvaan koulutukseen	Puheenjohtaja Kimmo Kiljunen, eritoten Moldova ja ent. NL Pääsihteeri Ritva Grönick Projektipäällikkö Laura Päiviö Projektisihteeri Meri Kulmala erityisen kiinnostuksen kohteena lähialueet ja Eurooppa

Suomen YK-liitto

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Rauno Merisaari Toiminnanjohtaja	Unioninkatu 45 B 00170 Helsinki	135 1521 135 2173	rauno.merisaari@ ykliitto.fi	www.ykliitto.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Kansainvälisyys- kasvatus Ihmisoikeustoiminta Rauhantoiminta YK-tiedotus/koulutus	Konfliktien ennaltaehkäisy	Koulutus yms. tietotaito	On tarvetta	Puheenjohtaja, toiminnanjohtaja, tiedottaja Hallituksessa mm. Sinibaretit Jäsenjärjestöistä mm. rauhanjärjestöt KATUn oma organisaatio

Taksvärkki

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Rilli Lappalainen Tiedottaja	Olympiastadion Eteläkaarre B-porras 00250 Helsinki	434 2500 434 25010	taksvarkki@taksvarkki.fi	www.taksvarkki.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Kehitysyhteistyö Avustustoiminta Kansainvälisyys- kasvatus	Toiminta kriisin aikana	Rahan/mat. avun lähettäminen	Tarvetta koulutukseen	Rilli Lappalainen, Länsi-Afrikka, englantti, ranska

Ulkopoliittinen instituutti

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Tuomas Forsberg Johtaja	Mannerheimintie 15 A 00260 Helsinki	434 2070 434 20769		www.upi-fiia.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Tutkimusinstituutti (Think Tank)	Ei mainittu	Ei mainittu	Ei mainittu	Ei mainittu

Väestöliitto

Yhteyshenkilö	Osoite	Puhelin/Faksi	Sähköposti	www-osoite
Hilkka Vuorenmaa Kehitysyhteistyön koordinaattori	PL 849 00101 Helsinki	228 050 612 1211	hilkka.vuorenmaa@ vaestoliitto.fi	www.vaestoliitto.fi
Toiminnan laatu	Toiminta kriisi- alueilla	Toiminnan päämuoto kriisialueilla	Siviilikriisinhallinta- koulutus	Resurssihenkilöt
Kehitysyhteistyö Väestö- ja perhe- politiikka Seksuaaliterveys Lapsettomuuden hoito Perinnöllisyys- neuvonta	Ei mainittu	Ei mainittu	Ei mainittu	Ei mainittu

LIITE 3

KYSELY KANSALAISJÄRJESTÖILLE

Järjestön toiminnan perusluonne

Mikä on edustamasi järjestön toiminnan perusluonne?

Kehitysyhteistyö	Naistoiminta
Ihmisoikeustoiminta	Lapsitoiminta
Kansainvälisyyskasvatus	Rauhantoiminta
Avustustoiminta	Ympäristötoiminta
Muu, mikä	

Missä on järjestösi toiminnan pääkohde?

Suomessa
Ulkomailta, missä

Onko järjestösi mukana jonkun kansainvälisen järjestön toiminnassa (jäsenenä, aktiivisena tarkkailijana tai yhteistyökumppanina)?

Kyllä Ei
Missä järjestössä ja missä ominaisuudessa

Toimiiko järjestösi/kansainvälinen järjestösi kriisiherkillä alueilla?

Kyllä Ei

Onko järjestösi toiminta kriisialueilla keskittynyt lähinnä

Toimintaan konfliktien ennaltaehkäisemiseksi
Toimintaan kriisin aikana
Toimintaan konfliktin jälkeen

Mikä on järjestösi toiminnan päämuoto kriisiherkillä alueilla?

Rahan tai materiaalisten avun lähettäminen	Henkilöapu
Koulutus yms. tietotaito	Muu, mikä

Saako järjestösi julkista tukea toimintaansa?

Kyllä Ei
Mistä ministeriöstä/taholta
Mikä on julkisen tuen osuus kokonaisbudjetistanne

Saako järjestösi tukea Euroopan unionilta?

Kyllä Ei
Mistä määrärahoista (PHARE yms.)
Mikä on tämän tuen osuus kokonaisbudjetistanne

Julkaiseeko järjestösi omaa lehteä/tiedotetta? Jos kyllä, minkä nimistä

Kuinka usein lehti/tiedote ilmestyy?

Onko järjestösi julkaisuissa käsitelty konflikteja/kriisejä ja niihin liittyvää kansalaistoimintaa?

Onko järjestösi järjestänyt/järjestämässä konflikteihin/kriiseihin liittyvää koulutusta tai valmennusta?

Kotimaassa	Kyllä	Ei
Kriisiherkillä alueilla	Kyllä	Ei
Minkälaista?		

Onko järjestösi edustaja osallistunut vaali-, ihmisoikeus- tai muuhun vastaavaan tarkkailuun ulkomailta?

Kyllä	Ei
Missä, milloin	

Siviilikriisinhallinta

Mikä on oman järjestösi rooli yleensä siviilikriisinhallinnassa, mikä on erityisosaamisalueenne?

Mitkä ovat mielestäsi suurimmat ongelmat kansalaisjärjestöjen siviilikriisinhallintatoiminnassa kotimaassa?

Minkälaisiin ongelmiin olette törmänneet toiminnassanne kriisiherkillä alueilla ja miten nämä ongelmat on pyritty ratkaisemaan?

Millaisia kokemuksia teillä on yhteistyöstä alueen muiden toimijoiden (paikalliset viranomaiset, muut valtiot, kansainväliset järjestöt, rauhanturvaajat, muut kansalaisjärjestöt, paikallinen väestö yms.) kanssa kriisiherkillä alueilla?

Miten kriisiherkillä alueilla tapahtuvaa em. eri toimijoiden yhteistyötä tulisi kehittää (ennalta sovittu työnjako, "Code of Conductin" luominen, täysin vapaa toiminta yms.)?

Millaista tukea järjestösi tarvitsee siviilikriisinhallinnan kehittämiseen nyt ja jatkossa?

Miten voitaisiin kehittää siviilikriisinhallinnan eri toimijoiden välistä yhteistyötä kotimaassa?

Onko järjestölläsi tarvetta siviilikriisinhallinnan valmennuskoulutukseen? Ovatko järjestösi edustajat osallistuneet sellaiseen? Minkälaisia kokemuksia teillä on?

Luettele järjestösi resurssihenkilöitä, joiden tiedät/uskot olevan kiinnostunut siviilikriisinhallintaan liittyvästä yhteistyöstä ja mahdollisesta koulutuksesta sekä osanottajina että kouluttajina. Mainitse heidän oma erikoisalansa (maatuntemus, kielitaito, ammatti tms.).

Mitä muuta aiheeseen liittyvää haluaisit tuoda tässä esille?